

MOTIONER

FOLKTINGETS SESSION 2026

MOTION 1: KOLLEKTIVAVTALS BINDANDE VERKAN DISKRIMINERAR SVENSKSPRÅKIGA

I Finland finns idag lagstiftning som stipulerar allmänt bindande kollektivavtal. Lagstiftningen anger nämndens ansvar för fastställande av ett kollektivavtals bindande verkan, från vilken tidpunkt ett allmänt bindande kollektivavtal skall tillämpas samt för att kollektivavtalet skall publiceras på såväl finska som svenska.

Den mycket olyckliga situation som uppstår är dock att det vid många tillfällen som kollektivavtal i ett första – i vissa fall långt – skede enbart på finska. Detta är en klar diskriminering mot såväl svenskspråkiga arbetstagare som arbetsgivare.

Med anledning av ovanstående föreslår vi motionärer att Folktinget skall:

Verka för att tillgodose de språkliga rättigheterna hos den svenskspråkiga befolkningen genom att kräva en samtidig publicering av kollektivavtalen på finska och svenska, samt att verka för en lagförändring vilket tydliggör att ett kollektivavtal inte är bindande före det är publicerat på bägge språk.

Andreas Kanborg
Anders Holmberg
Veronica Thörnroos
Henrik Löthman
Mathilda Björklund

Folktingsstyrelsens utlåtande:

Riksdagens grundlagsutskott har konstaterat att kollektivavtalen utgör ett viktigt regleringsinstrument inom området arbetsrätt och har långtgående konsekvenser för den enskildes rättsliga ställning (GrUU 41/2000 rd). Nämnden för fastställande av kollektivavtals allmänt bindande verkan ska se till att kollektivavtal publiceras på antingen finska eller svenska och i översättning på det andra nationalspråket. Ett allmänt bindande kollektivavtal ska publiceras genast när det har konstaterats att avtalet är allmänt bindande, även om det inte ännu finns en översättning av avtalet att publicera. Det förutsätts inte att nämnden ska publicera kollektivavtalet och en översättning av det samtidigt.

Folktinget hänvisar till att åländska parter under beredningen av reformen av självstyrelselagen för Åland har framhållit vikten av att allmänt bindande kollektivavtal ska finnas tillgängliga på svenska för att bli gällande på Åland. Eftersom de allmänt bindande kollektivavtalen har betydelse för arbetstagarnas rättigheter är det av central vikt att de finns att tillgå samtidigt på svenska och finska. Detta behov gäller svenskspråkiga arbetstagare och arbetsgivare i hela landet.

Samtidigt har det visat sig att principen om att kollektivavtalen ska publiceras samtidigt på båda nationalspråken i praktiken kan vara svår att genomföra, speciellt i situationer av svåra arbetspartsförhandlingar och strejker. I sådana fall drar förhandlingarna ofta ut på tiden och kan pågå till och med över föregående avtalsperiod.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att Folktinget arbetar för att tillgodose den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter genom att förutsätta en samtidig publicering av allmänt bindande kollektivavtal på finska och svenska. Folktinget kommer att rikta en skrivelse till Nämnden för fastställande av kollektivavtals allmänt bindande verkan i detta ärende.

MOTION 2: SKYDDSJAKT PÅ SKARV FÖR ATT SKYDDA FISKBESTÅNDEN LÄNGS FINLANDS ÖSTERSJÖKUST

Bakgrund

Skarvbeståndet (*Phalacrocorax carbo sinensis*) har under de senaste decennierna ökat kraftigt längs Finlands Östersjökust. Denna utveckling har lett till betydande ekologiska och socioekonomiska konsekvenser, särskilt för kustnära fiskbestånd och det småskaliga yrkes- och fritidsfisket.

Skarvens predation påverkar lokalt fiskbeståndens struktur och återväxt, i synnerhet i grunda kustvatten och skärgårdsområden. Arter som abborre, gädda och gös som redan är utsatta av övergödning, habitatförändringar och klimatpåverkan, riskerar ytterligare försvagning. Detta hotar såväl den biologiska mångfalden som kustbefolkningens näringar, kulturarv och livsmiljö.

Erfarenheter från Åland

Åland införde skyddsjakt på skarv redan år 2009, inom ramen för sin behörighet på miljö- och jaktområdet. Skyddsjakten har sedan dess varit ett etablerat förvaltningsverktyg för att minska skador på fiskbestånd och kustekosystem.

För år 2025 fastställdes kvoten för skyddsjakt till 3 000 skarvar. Den åländska modellen visar att en reglerad, kontrollerad och regionalt anpassad skyddsjakt är fullt möjlig att genomföra i praktiken, i överensstämmelse med EU:s fågeldirektiv. Erfarenheterna från Åland visar också att skyddsjakten kan fungera som ett viktigt komplement till andra åtgärder för att stärka de lokala fiskbestånden samt fungera som en viktig introduktion för nya jägare i skärgården, en funktion som tidigare i stort fylldes av vårfågeljakten.

Dessa erfarenheter är högst relevanta för de finlandssvenska kustregionerna på fastlandet och visar att det finns fungerande lösningar inom Finlands rättsordning.

Motivering

I dag är möjligheterna till skyddsjakt på skarv i fastlandsfinland begränsade, administrativt betungande och ofta ineffektiva. Nuvarande system ger inte tillräckliga verktyg för att hantera problemen i den omfattning som krävs, trots att skadorna är väl dokumenterade.

En allmän skyddsjakt, reglerad och anpassad till regionala förhållanden, skulle ge myndigheter, fiskare och markägare bättre möjligheter att förebygga och minska skador på fiskbestånden. En sådan ordning bör bygga på vetenskaplig grund, lokal kunskap och kontinuerlig uppföljning.

För de svenskspråkiga kust- och skärgårdsområdena är frågan särskilt angelägen. Fisket är inte bara en näring utan också en central del av den finlandssvenska kulturen och identiteten. Att värna livskraftiga fiskbestånd är därför även en viktig regionalpolitisk fråga.

Finlandssvenska folktinget har som uppgift att bevaka och främja de finlandssvenska intressena. I denna fråga finns ett tydligt behov av att Folktinget aktivt verkar för förändringar på nationell nivå.

Förslag

Med hänvisning till ovanstående föreslås att Finlandssvenska folktinget beslutar att

1. Verka för att allmän skyddsjakt på skarv införs i Finland, i syfte att skydda känsliga fiskbestånd längs Finlands Östersjökust,
2. Påverka statsrådet och berörda myndigheter att reformera nuvarande regelverk så att skyddsjakten blir mer ändamålsenlig, regionalt anpassad och administrativt hanterbar
3. Främja en förvaltning av skarvbeståndet som bygger på vetenskap, lokal kunskap och hänsyn till både naturvärden och kustsamhällellens livskraft.

Veronica Thörnroos
Anderas Kanborg
Anders Holmberg
Henrik Löthman
Matilda Björklund

Folktingsstyrelsens utlåtande:

Motionärerna föreslår att Folktinget ska arbeta för att skyddsjakt på skarv införs i Finland och för främjandet av en förvaltning av skarvbeståndet. Motionärerna betonar i sin motion att frågan är särskilt angelägen för de svenskspråkiga kust- och skärgårdsområdena och att fisket, som drabbats av den kraftiga ökningen av skarvstammen längsmed Finlands kust, är en central del av den finlandssvenska kulturen och identiteten och även en regionalpolitisk fråga.

I § 1 i Lagen om Svenska Finlands folkting under rubriken uppgifter stadgas att Folktinget har till uppgift att främja Finlands svenskspråkiga befolknings rättigheter samt att arbeta för att utveckla dess kulturella och samhällsliga förhållanden och för att främja svenska språkets ställning i Finland.

Enligt § 1 andra moment skall Folktinget särskilt bevaka att de språkliga rättigheterna tillgodoses vid handläggningen av ärenden i domstolar och andra myndigheter.

I § 1 tredje moment står det För att fullfölja sitt uppdrag gör Folktinget framställningar, ger utlåtanden samt bedriver information och upplysning.

Att ta ställning till frågor som berör jakt på skarv faller utanför Folktingets uppdrag. Folktinget hänvisar i sina utlåtanden, i sin information och i sin upplysning till grundlagen, språklagen och annan språklagstiftning. Folktinget har varken resurser eller kompetens att utvidga sin verksamhet till att omfatta frågor som berör skarvjakt, även om frågan är av ytterst stor betydelse för den svenskspråkiga befolkning som är bosatt i skärgården. Frågan om skarvjakt är av allmänpolitisk karaktär utan direkt koppling till den svenskspråkiga befolkningens språkliga och kulturella rättigheter i den mening som lagen om Folktinget avser. Motionen leder därför inte till vidare åtgärder inom ramen för Folktingets verksamhet.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att motionen inte föranleder åtgärder.

MOTION 3: STÄRK TILLGÅNGEN TILL NYHETER, SAMHÄLLSPROGRAM OCH BARNPROGRAM PÅ SVENSKA

Geoblockering innebär att svenskspråkiga i Finland inte har likvärdig tillgång till svenskt medieinnehåll, trots språklig och kulturell samhörighet med Sverige. Detta påverkar särskilt:

- språkets ställning och användning i vardagen
- tillgången till nyheter, samhällsprogram och barnprogram på svenska
- den kulturella gemenskapen i Svenskfinland

Frågan om geoblockering av svenskspråkigt medieinnehåll har under de senaste åren även diskuterats på EU-nivå, bland annat i relation till upphovsrätt och språkliga minoriteters möjligheter att ta del av digitala tjänster över nationsgränserna. Detta visar att frågan inte enbart är nationell, utan även har en europeisk dimension.

Vi föreslår därför att Folktinget

- verkar för att frågan drivs vidare på nationell nivå och vid behov även på europeisk nivå, med beaktande av språkliga minoriteters rättigheter

Veronica Thörnroos
Anderas Kanborg
Anders Holmberg
Henrik Löthman
Matilda Björklund

Folktingsstyrelsens utlåtande:

Att kunna se på varandras TV är ett viktigt element i den nordiska språkliga och kulturella gemenskapen. Tyvärr försvaras detta i dag av omfattande geoblockering, som gör att en del av TV-programmen enbart kan ses inom landsgränserna.

Frågan om geoblockering har varit högt upp på agendan inom det formella nordiska samarbetet och frågan om att minska geoblockeringen mellan de nordiska ländernas public service-kanaler har diskuterats i utskottet för kunskap och kultur under en längre tid. På rekommendation av Nordiska rådet tog Nordiska ministerrådet fram en rapport om hur geoblockeringen kan minskas. I rapporten konstateras att länderna inte helt kommer att kunna avskaffa den. Det skulle helt enkelt bli för dyrt för de nordiska skattebetalarna att kompensera rättighetsinnehavarna för inkomstbortfallet. Men rapporten lade fram ett antal konkreta förslag på hur geoblockeringen i alla fall kan minskas.

Nordiska rådet har i november år 2021 rekommenderat de nordiska regeringarna att reducera geoblockering av digitala tjänster mellan de nordiska ländernas public service-kanaler samt att den svenska och finska regeringen finner en lösning som möjliggör att den åländska befolkningen kan ta del av svenska SVT Play.

Undervisningsminister Anders Adlercreutz svarade i juli 2025 på ett skriftligt spörsmål om gränshinder vid geoblockering och konstaterade i sitt svar att i enlighet med statsminister Petteri Orpos regeringsprogram har undervisnings- och kulturministeriet bedömt Ålands specialbehov som en del av upphovsrättslagstiftningen och programmets tillgänglighet i SVT Play-tjänsten på Åland. SVT Play är SVT:s strömningstjänst och i regel är tjänstens nyhets- och aktualitetsprogram samt SVT:s egenproducerade program tillgängliga utanför Sverige och kan ses också på Åland. Således är dessa program tillgängliga för ålänningarna. Detta stöder också i större utsträckning nordbornas möjlighet att lära känna varandras kultur och språk.

Tillgängligheten till de program som erbjuds i SVT Play-tjänsten grundar sig i första hand på avtal mellan SVT och innehavarna av programrättigheterna. Andra program än

nyhets- och aktualitetsprogram samt SVT:s egenproducerade program kan i regel inte ses på Åland. Detta gäller till exempel angloamerikanska filmer och serier som i princip är tillgängliga endast i Sverige. Detta beror på att SVT inte har skaffat rättigheter att visa dessa program utanför Sverige. Den svenska rundradiolagstiftningen hindrar SVT från att köpa rättigheter att visa dessa program för medborgare i andra länder. Det är inte möjligt att via Finlands lagstiftning påverka SVT:s uppgifter, dess avtalsverksamhet eller innehållet i avtal mellan SVT och innehavare av programrättigheter.

På Nordiska rådets session år 2025 godkändes en rekommendation som handlar om att public servicekanalerna ska synliggöra varandras innehåll. Detta gäller inte specifikt geoblockering, men har ändå samma syfte, dvs. att öka de nordiska medborgarnas möjlighet att se och intresse för varandras TV, samt den nordiska språkförståelsen.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att motionen inte föranleder åtgärder.

MOTION 4: ÖVERSYN AV HELSINGFORSAVTALET FÖR ATT SÄKERSTÄLLA OCH KLARGÖRA SJÄLVSTYRDA OMRÅDENS (GRÖNLAND, FÄRÖARNA OCH ÅLAND) STÄLLNING I FÖRÄNDRAT POLITISKT LÄGE

Helsingforsavtalet, som utgör grunden för det nordiska samarbetet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, undertecknades 23 mars 1962 och har sedan dess ändrats vid flera tillfällen. Avtalet reglerar bland annat samarbetet i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. I avtalet finns även bestämmelser som vid särskilda tillfällen möjliggör representation av medlemmar från nationella regeringar och självstyrelseorgan.

I ett förändrat säkerhets- och geopolitisk klimat, där strategiska intressen i norra Atlanten och Arktis har ökat betydelse, skapas nya utmaningar och behov för tydliga regelverk kring hur självstyrda områden som Grönland, Färöarna och Åland ska skyddas, representeras och samverka inom det nordiska samarbetet. Folktinget har till uppgift att bevaka svenskans intressen och kan därför ta initiativ i frågor som rör Ålands ställning i nordiskt samarbete.

Förslag till beslut:

Folktinget uppmanar Finlands regering att i det nordiska samarbetet (Nordiska rådet / Nordiska ministerrådet) prioritera att förverkliga en översyn av Helsingforsavtalet med särskilt fokus på bestämmelser som rör rättigheter, representation och säkerhetsrelaterad samverkan för självstyrelserna Grönland, Färöarna och Åland.

Henrik Löthman
Matilda Björklund
Anders Holmberg
Andreas Kanborg
Veronica Thörnroos

Folktingsstyrelsens utlåtande:

Helsingforsavtalet utgör den rättsliga grunden för det nordiska samarbetet vid Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. Nordiska rådet föreslog hösten 2024 för de nordiska regeringarna att Helsingforsavtalet som styr samarbetet, ska revideras bland annat genom att ta med nya samarbetsområden i avtalet och se över Färöarnas, Grönlands och Ålands avtalsmässiga ställning.

Regeringarna svarade att det nordiska samarbetet och enigheten är viktigare än någonsin i det rådande världsläget. Konsekvenserna av en eventuell revidering av avtalet för internationella avtal och ansvar bör dock utredas.

Av denna anledning utsåg regeringarna den 4 april 2025 Elina Pirjatanniemi, professor i juridik vid Åbo Akademi, till utredare för att granska de juridiska frågor som hänför sig till en eventuell revidering. Pirjatanniemi bistås av ett team av experter på olika rättsliga områden.

Utredningen presenterades för de nordiska samarbetsministrarna samt Nordiska rådets presidium den 18 februari 2026. Utöver diskussion om hur man ska gå vidare med Helsingforsavtalet diskuterade samarbetsministrarna tillsättandet av en kommission och hur ett mandat för kommissionen skulle se ut. Ett slutgiltigt beslut om kommissionen tas i mitten av mars. Det som motionärerna efterlyser är redan under arbete.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att motionen inte föranleder åtgärder.

MOTION 5: FRÅN PRINCIP TILL GENOMFÖRANDE - UTVECKLING AV RÄDDNINGSG- UTBILDNING PÅ SVENSKA

Folktinget har under 2025 lyft vikten av att räddningsutbildning ordnas på svenska. Detta är ett nödvändigt ställningstagande för att trygga de språkliga rättigheterna och tillgången till service på svenska i tvåspråkiga områden.

Trots detta kvarstår flera öppna frågor kring genomförandet. I dagsläget saknas en tydlig och långsiktig struktur för hur ofta räddningsutbildning på svenska ska ordnas, hur utbildningsplatserna dimensioneras i förhållande till behovet, samt hur ansvarsfördelningen mellan statliga aktörer och utbildningsanordnare ser ut. Avsaknaden av förutsägbarhet försvårar både studerandes möjligheter att planera sin utbildning och räddningsmyndigheternas långsiktiga personalplanering, samt i värsta fall sätt människoliv på spel.

För att tidigare ställningstaganden ska få faktisk effekt krävs att målsättningen om utbildning på svenska kompletteras med konkreta mekanismer för planering, uppföljning och ansvar. Utan detta riskerar frågan att förbli återkommande, snarare än att leda till varaktiga förbättringar.

Förslag

Folktinget uppmanas att verka för att:

- det utarbetas en långsiktig plan för räddningsutbildning på svenska, med tydliga intervall för hur ofta utbildningen ska ordnas,
- ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter och utbildningsanordnare klargörs,
- behovet av svenskspråkig räddningspersonal i tvåspråkiga områden evalueras med det snaraste och regelbundet följs upp och beaktas i dimensioneringen av utbildningen,
- Folktinget ges möjlighet att följa upp hur tidigare ställningstaganden i frågan förverkligas i praktiken.

Simon Bergman
Anna Caldén
Filip Dahlskog
Monika Fagerholm
Annika Hautala
Elin Härmälä
Tiina Johansson
Johan Kvarnström
John Liljelund
Arseniy Lobanovskiy
Henrik Löthman
Peter Sjökvist
Anita Spring
Jacob Storbjörk
Marianne Taipale

Folktingsstyrelsens utlåtande:

Behovet av regelbunden svenskspråkig utbildning av räddningspersoner har haft hög prioritet i Folktingets verksamhet under 2020-talet. Räddningsinstitutet i Kuopio har ordnat svenskspråkig utbildning endast sporadiskt och följderna av detta är en stor brist på svenskkunnig heltidspersonal vid de tvåspråkiga räddningsverken i landet.

I samarbete med de tvåspråkiga räddningsverken diskuterade Folktinget utbildningsbehovet med inrikesministeriets ledning i början av 2020-talet. Ett resultat av detta var att riksdagen beviljade finansiering för en svenskspråkig räddningsutbildning i statsbudgeten. Räddningsinstitutet i Kuopio ordnade till följd av detta en svenskspråkig räddningsmannautbildning i Vasa 2022–2023 efter ett uppehåll på 10 år.

Med tanke på rekryteringen av både svenskkunniga studerande och lärare är det nödvändigt att den svenskspråkiga utbildningen också i fortsättningen ordnas på en tvåspråkig ort. Regelbunden utbildning behövs som en förutsättning för att tillgången på svenskkunnig räddningspersonal ska kunna tryggas inom de tvåspråkiga områdena och på Åland. Det är följaktligen viktigt att ministeriet fattar beslut om en permanent lösning när det gäller den svenskspråkiga utbildningen.

Räddningsdirektörerna för de tvåspråkiga räddningsverken och Mariehamns räddningsverk har föreslagit att den svenskspråkiga utbildningen ordnas regelbundet vart tredje år vid Helsingfors räddningsskola, en modell som även Folktinget ställer sig bakom.

Folktinget har för egen del diskuterat utbildningsfrågan med olika parter i syfte att bidra till denna lösning. Vi har träffat utbildningschefen för Räddningsinstitutet i Kuopio och ledningen för Helsingfors räddningsskola. Som uppföljning av besöket på räddningsskolan riktade Folktinget och räddningsdirektörerna för Räddningsverket i Östra Nyland och Egentliga Finlands räddningsverk en gemensam skrivelse till inrikesministeriets räddningsöverdirektör Kimmo Kohvakka. Vidare har Folktingets ordförande Henrik Wickström och folktingssekreterare Christina Gestrin diskuterat utbildningsfrågan med den tidigare borgmästaren i Helsingfors, Juhana Vartiainen. Folktinget planerar också att träffa den nuvarande borgmästaren Daniel Sazonov för att diskutera samma fråga.

Förslaget om att Helsingfors räddningsskola skulle ordna svenskspråkig utbildning av räddningspersoner förverkligades för första gången i augusti 2025 tack vare finansiering i statsbudgeten. En permanent finansiering förutsätter dock en lagändring. Den andra fasen av reformen av räddningslagen är under beredning på inrikesministeriet. En central paragraf är 55 § i räddningslagen (379/2011), som gäller statens ansvar för utbildningen. Det är viktigt att Helsingfors räddningsskola skrivs in i 55 § 2 mom. för att räddningsskolan ska kunna beviljas finansiering på permanent basis inom ramen för de anslag som reserveras i statsbudgeten.

Folktinget har framhållit detta i ett sakkunnigyttrande

till riksdagens förvaltningsutskott gällande Statsrådets redogörelse om den inre säkerheten 19.2.2026. Folktinget har riktat en skrivelse till inrikesministeriet i samma ärende 25.3.2026.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att Folktinget föreslår att inrikesministeriet uppgör en långsiktig plan för utbildningen av räddningspersoner på svenska, med tydliga intervall för hur ofta utbildningen ska ordnas,
- att Folktinget föreslår för inrikesministeriet att behovet av svenskspråkig räddningspersonal i tvåspråkiga områden evalueras med det snaraste och regelbundet följs upp och beaktas i dimensioneringen av utbildningen,
- att Folktinget arbetar för att en lagändring, som fastslår att Helsingfors räddningsskola får permanent finansiering i statsbudgeten, godkänns under denna regeringsperiod.

MOTION 6: STATISTIK SKALL FINNAS TILLGÄNGLIGT LIKVÄRDIGT PÅ BÄGGE SPRÅK

Finlands Statistikcentral tog strax efter Folktingets session i Tammerfors i kraft nya riktlinjer.

Dessa riktlinjer slår hårt mot den svenskspråkiga befolkningen i vårt land, och står även i strid mot principen att nationalspråken skall behandlas likvärdigt.

Förvisso har Statistikcentralen låtit veta att man strävar efter att tillhandahålla svenska översättningar vart efter automatiseringen går framåt, men detta löser inte diskrimineringen i dagsläget och det är även mycket osäkert om dessa maskinöversättningar håller en tillräckligt hög kvalitet för att kunna säkerställa publikationernas innehåll.

Med anledning av ovanstående föreslår vi motionärer att Folktinget skall:

Verka för att Statistikcentralen snarast säkerställer att publikationer offentliggörs likvärdigt, och samtidigt, på såväl svenska som finska i enlighet med myndighetens skyldigheter som anges i lagstiftning.

Andreas Kanborg
Henrik Löthman
Mathilda Björklund
Anders Holmberg
Veronica Thörnroos

Folktingsstyrelsens utlåtande:

Statistikcentralen meddelade i ett pressmeddelande 10.6.2025 att man är tvungen att se över riktlinjerna för översättning till svenska på grund av minskade anslag till följd av statens inbesparingar. I framtiden ska översättningarna endast uppfylla lagstadgat minimum. Innehållet på svenska på Statistikcentralens webbplats planeras också att skäras ned och pressmeddelandena är klart färre på svenska i framtiden. I takt med att automatiseringen går framåt strävar Statistikcentralen efter att på sikt erbjuda mer heltäckande svenska översättningar av statistikpublikationerna.

Folktingets presidium konstaterade i ett uttalande 11.6.2025 att Statistikcentralen är en statlig myndighet som lyder under språklagen. Beslutet om att ensidigt försämra servicen på svenska strider mot principen om att nationalspråken ska behandlas likvärdigt. Presidiet uttryckte också en oro över att kvaliteten på översättningarna kommer att lida av att Statistikcentralen i framtiden ska använda sig av maskin- och AI-översättningar.

Folktingets ordförande, Henrik Wickström, riktade i juni 2025 ett klagomål om Statistikcentralens riktlinjer gällande översättningar till riksdagens justitieombudsman. Justitieombudsmannen har ännu inte tagit ställning till klagomålet.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att Folktinget följer med justitieombudsmannens ställningstagande om Statistikcentralens riktlinjer för översättningar till svenska och därefter överväger fortsatta åtgärder.

MOTION 7: OM TRYGGANDET AV LÅNGSIKTIGA OCH LIKVÄRDIGA EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ÅBO AKADEMI

Bakgrund

Åbo Akademi har en central och oersättlig roll för den svenskspråkiga högre utbildningen i Finland. Universitetet är en nyckelaktör för utbildning av bland annat lärare, socialarbetare, psykologer, jurister samt experter inom samhällsvetenskap och humaniora. Genom sin utbildning och forskning bidrar Åbo Akademi i avgörande grad till att grundlagens krav på service på svenska kan förverkligas i praktiken.

Under de senaste åren har Åbo Akademi befunnit sig i ett ekonomiskt ansträngt läge med återkommande underskott. Som en följd av detta har universitetet redan tvingats genomföra nedskärningar i utbildningsutbudet. Fortsatta nedskärningar riskerar att allvarligt försvaga kvaliteten, tillgängligheten och attraktionskraften i den svenskspråkiga högre utbildningen i Finland.

Problembeskrivning

De ekonomiska utmaningarna vid Åbo Akademi har flera orsaker. Samtidigt har det i olika sammanhang konstaterats att den nuvarande statliga finansieringsmodellen för universitet inte fullt ut beaktar förutsättningarna för små, enspråkiga universitet med ett tydligt samhällsuppdrag.

En formellt likvärdig finansieringsmodell leder inte nödvändigtvis till faktisk jämlikhet i praktiken. Ett enspråkigt svenskt universitet har begränsade möjligheter att uppnå de volymbaserade prestationsmål som i dag tillmäts stor betydelse i finansieringen, trots att universitetets utbildningar och forskning är av avgörande betydelse för samhällets funktionsförmåga. Detta kan leda till en strukturell obalans där utbildningar som är centrala för tillgången till service på svenska blir särskilt sårbara.

Det finns samtidigt en risk för att ansvaret för den svenskspråkiga högre utbildningen i praktiken förskjuts från staten till den finlandssvenska minoriteten själv, genom interna omprioriteringar, tillfälliga projektlösningar eller kortsiktiga specialarrangemang. En sådan utveckling är problematisk. Tvåspråkigheten är grundlagsfäst, och ansvaret för dess förverkligande vilar ytterst på staten.

Principiella utgångspunkter

Motionärerna konstaterar att:

- Likvärdiga rättigheter i praktiken kan förutsätta differentierade lösningar.
- Svenskspråkig högre utbildning utgör en del av Finlands samhällsbärande infrastruktur och kan inte betraktas som ett minoritetspolitiskt särintresse.
- Staten har ett nationellt ansvar för att säkerställa tillgången till högre utbildning på svenska, inklusive stabila och långsiktiga ekonomiska förutsättningar.
- Att långsiktigt underfinansiera den svenskspråkiga universitetsutbildningen riskerar att försvaga förutsättningarna för en fungerande tvåspråkig välfärdsstat.

Yrkanden

Folktinget beslutar att:

1. verka för att staten ser över hur den statliga universitetsfinansieringen beaktar Åbo Akademis särskilda uppdrag som Finlands enda allmänvetenskapliga, enspråkigt svenskspråkiga universitet, inklusive behovet av strukturella lösningar som stärker universitetets ekonomiska bärkraft.
2. kräva att ansvaret för den svenskspråkiga högre utbildningen tydligt fastslås som ett nationellt ansvar, och att detta ansvar inte kan överlåtas på den finlands-svenska minoriteten eller hanteras genom tillfälliga och osäkra specialarrangemang.
3. uppmana regeringen att säkerställa långsiktiga och förutsägbara ekonomiska förutsättningar för Åbo Akademi, så att universitetet kan upprätthålla och utveckla utbildningar och forskning som är avgörande för tillgången till service på svenska inom utbildning, social- och mentalvård, rättsväsende och offentlig förvaltning.

Simon Bergman
Anna Caldén
Filip Dahlskog
Monika Fagerholm
Annika Hautala
Elin Härmälä
Tiina Johansson
Johan Kvarnström
John Liljelund
Arseniy Lobanovskiy
Henrik Löthman
Peter Sjökvist
Anita Spring
Jacob Storbjörk
Marianne Taipale

Folktingsstyrelsens utlåtande:

Motionärerna lyfter Åbo Akademis (ÅA) roll för den svenskspråkiga utbildningen i Finland och den ekonomiskt ansträngande situation som universitetet befinner sig i. I motionen betonas också behovet av en bred offentlig diskussion om ÅA:s utbildningsansvar på svenska i Finland.

Högskolorna har autonomi, men de politiskt valda regeringarna bestämmer om ramarna för universitetens finansiering och har därmed en avgörande roll i att förbättra universitetens och högskolornas verksamhetsförutsättningar. Statens finansiering inom högskolesektorn har stramats åt, vilket lett till att universitetet är beroende av kortsiktig, projektbaserad icke-statlig finansiering.

I ÅA:s avtal med undervisningsministeriet för åren 2025–2028 konstateras att ÅA har ett brett utbildningsansvar med många utbildningar som inte bär sig ekonomiskt. Avtalet ger ÅA en strategisk finansiering på 1,87 miljoner euro per år för att utveckla förutsättningarna att fullfölja Åbo Akademis breda utbildningsansvar. I avtalet konstateras vidare att utbildningsansvaret i relation till Finlands behov av svenskspråkig kompetens ska granskas under avtalsperioden.

Åbo Akademi och Hanken är de enda enspråkigt svenska högskolorna, därtill är Helsingfors universitet inklusive Svenska social- och kommunalhögskolan, Konstuniversitetet och Aalto-universitetet tvåspråkiga högskolor som levererar högskole- och universitetsutbildning på svenska. Inom vissa ämnen finns en klar arbetsfördelning, inom andra saknas en samordning.

När antalet unga minskar och universitetens finansiering stramas åt behövs en samordning av utbildningen, en aktiv dialog mellan högskolorna, inklusive yrkeshögskolorna, och ett intensifierat långsiktigt samarbete mellan de svensk- och tvåspråkiga utbildningsinstitutionerna. Högskolorna bör också vara ett lockande alternativ även för andra än personer med svenska som modersmål.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att Folktinget uppmanar regeringen att garantera de svenskspråkiga och tvåspråkiga universitetens och högskolornas verksamhetsförutsättningar genom att försäkra en tillräcklig, långsiktig och förutsägbar basfinansiering,
- att Folktinget uppmanar de svenskspråkiga universitetet och högskolorna att utveckla ett strategiskt och långsiktigt samarbete som säkerställer en kvalitativ och heltäckande svenskspråkig universitetsutbildning,
- att Folktinget under Suomiareena 2026 ordnar en paneldebatt om samarbetet mellan de svenskspråkiga universitets- och högskoleutbildningarna.

MOTION 8: INTEGRERING AV SVENSKA I LÄKARUTBILDNINGEN SAMT PÅBYGGNADSSTUDIER I SVENSKA FÖR YRKESVERKSAMMA LÄKARE

Tillgången till vård på svenska är i dag otillräcklig i flera tvåspråkiga välfärdsområden, särskilt i södra Finland, trots att dessa områden har betydande svenskspråkiga befolkningsandelar. Bristerna är särskilt påtagliga inom primärvård, mentalvård och specialiserad vård. Hittills har åtgärderna i huvudsak fokuserat på rekrytering av svenskspråkig personal, men erfarenheterna visar att denna strategi inte längre ger tillräcklig effekt i ett läge där konkurrensen om läkare är hård.

Samtidigt har en majoritet av läkarna i Finland läst svenska i skolan, och läkarutbildningen är lång, selektiv och krävande. Trots detta ges det i dag mycket begränsade möjligheter att utveckla yrkesinriktad svenska under utbildningen eller i arbetslivet. Svenska behandlas i praktiken som ett avslutat skolämne snarare än som en del av den professionella kompetens som behövs i ett tvåspråkigt land. Faktum är att det redan finns ett antal finskspråkiga läkarstuderande som studerar på svenska och detta borde kunna användas för att utveckla språkundervisningen för läkare.

God kommunikation mellan patient och läkare är en central del av vårdkvalitet och patientsäkerhet. Detta gäller i synnerhet inom primärvård och mentalvård, där språkliga missförstånd kan få allvarliga konsekvenser. Att stärka svensk språkkompetens i vården är därför inte enbart en servicefråga, utan även en kvalitets- och säkerhetsfråga.

Internationella erfarenheter visar att det är möjligt att stärka minoritetsspråk i vården även i situationer med personalbrist. I Wales har man integrerat walesiska i läkarutbildning och fortbildning som en del av patientcentrerad vård. Fokus har legat på funktionell språkfärdighet i patientkontakt, utbildning på arbetstid och tydliga incitament, utan att införa generella behörighetskrav för läkare. Erfarenheterna därifrån visar att språklig kompetens kan byggas systematiskt när den behandlas som en del av yrkesrollen och ges praktisk nytta.

Vi anser att även Finland i större utsträckning bör bygga svensk språkkompetens inom vården genom utbildning. Genom att integrera medicinsk svenska i läkarutbildningen, med fokus på praktisk patientkommunikation och kliniska situationer, kan språklig beredskap stärkas tidigt och på ett naturligt sätt. För läkare som redan är yrkesverk-

samma bör det erbjudas strukturerade och yrkesspecifika påbyggnadsstudier i svenska. Dessa bör vara tillämpbara i det dagliga arbetet och möjliga att genomföra inom ramen för arbetstiden.

För att åtgärderna ska vara verkningsfulla krävs även att läkare upplever tydlig nytta av att utveckla och använda svenska i sitt arbete. Språkkunskaper i svenska bör därför kopplas till konkreta och långsiktiga incitament, såsom meritvärde vid tjänstetillsättning och karriärutveckling, erkänd kompetens i yrkesrollen samt möjlighet till arbetstid för språkutveckling. Ekonomiska incitament kan utgöra en del av helheten där det är ändamålsenligt. Språkutveckling bör ses som kompetensutveckling och som en del av arbetsgivarens ansvar.

Förslagen syftar inte till att införa nya behörighetskrav för läkare eller att begränsa tillgången till arbetskraft. Tvärtom är målet att göra vårdarbetsplatser i tvåspråkiga områden mer attraktiva, bättre utnyttja den språkliga grundkompetens som redan finns och minska sårbarheten i systemet.

Ansvarsfördelningen bör vara tydlig: universiteten ansvarar för integrering av medicinsk svenska i grundutbildningen, välfärdsområdena för fortbildning och incitament för yrkesverksamma läkare samt staten för övergripande styrning och tillräckliga resurser. Åtgärderna bör utformas i dialog med läkarkåren och deras organisationer samt följas upp med avseende på faktisk tillgång till vård på svenska.

Genom att kombinera utbildningsinsatser med tydliga incitament kan tillgången till vård på svenska förbättras på ett hållbart sätt och de grundlagsfästa språkliga rättigheterna tryggas i praktiken.

Med anledning av ovanstående föreslår vi att Folktinget uppmanar statsrådet, universiteten och välfärdsområdena att systematiskt integrera yrkesinriktad svenska i läkarutbildningen samt att erbjuda strukturerade påbyggnadsstudier i svenska för yrkesverksamma läkare. Åtgärderna ska genomföras i kombination med tydliga professionella incitament och ändamålsenliga stödformer.

Simon Bergman
Anna Caldén
Filip Dahlskog
Monika Fagerholm
Annika Hautala
Elin Härmälä
Tiina Johansson
Johan Kvarnström
John Liljelund
Arseniy Lobanovskiy
Henrik Löthman
Peter Sjökvist
Anita Spring
Jacob Storbjörk
Marianne Taipale

Folktingsstyrelsens utlåtande:

Motionen tar upp bristen på svenskkunniga läkare och åtgärder som kunde förbättra tillgången till svenskkunniga läkare. Folktinget är väl medveten om utmaningarna och har jobbat systematiskt för att säkra ett tillräckligt antal svenskkunniga läkare inom den offentliga vården.

Helsingfors universitet har huvudansvaret för den svenskspråkiga läkarutbildningen i Finland genom ett specifikt svenskspråkigt utbildningsprogram inom medicinska fakulteten. Målet för den svenskspråkiga linjen är att utbilda tillräckligt många läkare med kunskaper i svenska för hela landets behov. Helsingfors universitet tar in cirka 40 studerande per år till det svenskspråkiga utbildningsprogrammet.

I fjol startade medicinska fakulteten vid HU på tvåspråkighetsdekanens initiativ en kurs i svenska för läkare i arbetslivet. Detta har gjorts i samarbete med Språkcentrum. Den fick god respons och ska fortsätta i år. Fakulteten har också fokuserat på att det skulle bli lättare för läkare att få praktikplatser i områden där svenskan behövs.

Åbo universitet inledde i samarbete med Åbo Akademi och Egentliga Finlands välfärdsområde en svenskbetonad läkar- och tandläkarutbildning på hösten 2023. Projektet pågår i fem år. Syftet med utbildningen är att säkerställa svenskspråkig vård i regionen och utbilda läkare som behärskar både finska och svenska i en klinisk miljö. 20 studerande antas till linjen årligen och man är nu inne på tredje året, med totalt 60 studerande. Linjen skall ses som ett komplement till den svenskspråkiga linjen i Helsingfors, och den har väckt stort intresse bland finskspråkiga.

Inom den svenskbetonade utbildningen följer studenterna det finskspråkiga utbildningsprogrammet, men en del av studierna utförs på svenska. Svenskspråkig klinisk utbildning ordnas förutom i Åboregionen även på Åland och i Vasaregionen i samarbete med välfärdsområdena. Målet med utbildningen är att utveckla nya inlärningsmetoder som stöder användningen av svenska i patientarbetet. Utbildningen utvecklar kunskaperna i fackmässig svenska och ska svara på behoven i hela Egentliga Finlands samarbetsområde med sammanlagt 142 000 svenskspråkiga invånare (Egentliga Finland och Österbotten, inkluderar även Åland som man erbjuder tjänster till). Linjen har extern finansiering fram till slutet av år 2027, varefter det är planerat att universiteten ska ta över ansvaret för finansieringen av linjen.

Folktinget har allt sedan välfärdsområdena bildades varit mycket aktivt i arbetet med att öka vårdpersonalens språkkunskaper inom de tvåspråkiga välfärdsområdena. Tillgången på svenskkunnig personal, kartläggning av personalens språkkunskaper och språkbrukstillägg som incitament inom social- och hälsovården har under de senaste åren varit centrala teman i Folktingets verksamhet. Vård på Svenska (VPS) -arbetsgruppen och Nätverket för nationalspråksnämnderna, där alla tvåspråkiga välfärdsområden, Helsingfors stad och HUS är representerade, grundades av Folktinget och Kommunförbundet redan före social- och hälsovårdsreformen, uttryckligen för att bevaka dylika frågor.

Under år 2024 gjorde Folktinget en utredning om huruvida de tvåspråkiga välfärdsområdena, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen hade kartlagt sin personals språkkunskaper, och sände en skrivelse med rekommendationer om hur de kunde genomföra en kartläggning. Folktingets specialsakkunniga har hållit presentationer i olika välfärdsområden om behovet av språkplanering – dvs att planera servicen inom de tvåspråkiga vårdorganisationerna utifrån personalens språkkunskaper. Folktinget sände år 2024 en skrivelse till alla sina förtroendevalda om hur de kan arbeta för språkbrukstillägg inom välfärdsområdena. Språkbrukstillägg var även en av Folktingets målsättningar inför välfärdsområdesvalet 2025.

Folktinget håller kontinuerlig kontakt med nationalspråksnämndernas tjänstemän i nätverket för de tvåspråkiga välfärdsområdena som leds av Västra Nylands välfärdsområde (inom ramen för dess specialuppdrag att stödja och utveckla den svenska servicen i hela landet). För närvarande håller man inom nätverket på med ett flertal utredningar och samarbetsprojekt som tangerar motionens tema. Man utreder hur de olika tvåspråkiga välfärdsområdena tillämpar språkbrukstillägg, på vilken nivå tillägget är, huruvida/hur man testat personalens språkkunskaper och enligt vilka kriterier som språkbrukstillägg betalas ut. Många välfärdsområden planerar att höja sina språkbrukstillägg, eftersom man anser dem vara lyckade incitament för personalen.

Nätverket diskuterar även teman om samarbete inom språkinläring och förkovran av språkkunskaper hos finskspråkig vårdpersonal, delar idéer om yrkesinriktade skraddarsydda kurser, lågtröskelmetoder för inläring av svenska i vardagen, konversationsbaserade metoder och ambulering språklärare, samt samlar information om tillbudsstående stödmaterial och plattformar som kan delas mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena. För närvarande pågår också ett utvecklingsprojekt inom kompetenscentret för Raseborgs och Borgå sjukhus om nya språkinlärningsmetoder, vars resultat i tiden kommer att delas med alla välfärdsområden. Allt detta för att förkovra vårdpersonalens språkkunskaper och dela god praxis, så att man bättre kan tillgodose servicen på svenska.

Välfärdsområdena ordnar språkkurser (många på arbetstid) och de upphandlas ofta av det enskilda välfärdsområdet för ett visst antal år, vilket delvis begränsar möjligheten att organisera verksamheten nationellt. Det finns dock möjlighet att samarbeta om utbildningstjänster genom att via serviceavtal upphandla tjänster av ett annat välfärdsområde. Andra utmaningar som välfärdsområdena står inför är till exempel att det är en bråkdel av personalen som nås av språkkurser, att många anställda anser att de pga. resursbrist inom avdelningen inte hinner gå på kurs på arbetstid, och att det upplevs svårt att upprätthålla språkkunskapen, om man i sitt arbete använder språket i fråga endast några gånger i året pga. små patientvolymer. Välfärdsområdena vittnar också om att tröskeln för finskspråkiga att i sitt yrke verkligen utnyttja sina språkkunskaper ofta är mycket hög.

Det oaktat arbetar man inom välfärdsområdena kontinuerligt med att hitta nya incitament och arbetsmetoder för att öka vårdpersonalens språkkunskaper i svenska. Folktinget stöder aktivt välfärdsområdena i detta arbete.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att Folktinget fortsätter att bevaka tillgången till svenskkunniga läkare i de tvåspråkiga välfärdsområdena, Helsingfors stad och HUS,
- att Folktinget följer upp resultaten av den svenskbetona läkarutbildningen i Åbo och av Helsingfors universitets satsningar på läkarnas kunskaper i svenska,
- att Folktinget fortsätter att arbeta för att kännbara språkbrukstillägg tas i bruk, att svenskan lyfts fram i rekryteringen och att välfärdsområdena genom språkplanering garanterar tillgången till svenskkunniga läkare inom den offentliga social- och hälsovården.

SNELLMANSGATAN 13 A, 00170 HELSINGFORS • TFN +358 40 758 5074
folktinget@folktinget.fi • www.folktinget.fi